

PREDROMANTIKA

Zagovarja ideje renesanse, kot prvega pomembnejšega književnega obdobja. Vpliv je tudi srednjega veka. Zavrača razum (človekovo osebno mišljenje) in se obrača k čustvom. Kar je individualno, osebno, je vrednota. Poudarja vsakega posameznika. Zanima se za vzhod, kar je skrivnostno in mistično. Zanimanje za naravo, ker je to tisto, kar še ni pokvarjeno in kar človek ne more uničiti (pristno, prvinsko). V Shakespearju odkrivajo umetnika. Poveča se zanimanje za ljudske pesmi. Odnos do Boga je oseben (panteizem). Dva velika človeka, ki pokrivata misli predromantike sta **Rousseau in Diderot**.

Predromantični tokovi:

- SENTIMENTALIZEM, občutljivost za čute (roman, pesnitve, meščanska tragedija)
- OPISNO PESNIŠTVO NARAVE, filozof in pesnik Lessing je nasprotoval pesništvu narave
- POEZIJA GROBOV IN NOČI, melanholična, temačna poezija, minljivost
- GROZLJIVI ALI ČRNI ROMAN, nizka klasična oblika, vpliv na romantike (Maska rdeče smrti), primeri-Ontarntski grad, Menih
- OSSIANIZEM, Ossian-zbiralec pesniških del, motivika je srednjeveška
- RAUSSEAJEVSTVO, Rauseau, verska in moralna dela
- VIHARNIŠTVO (Sturm und Drang), nemški predromantiki, poudarek je na: čustvih in strasteh (natančno obdelovanje čustev), svobodni volji, individualnosti. Pomembna sta **Goethe in Schiller**
- WEIMERSKA KLASIKA, konec 18.st., stroga, natančno obdelovanje čustev, ANTIČNA KLASIKA+PREDROMANTIČNA NAČELA+KLASIČNE OBLIKE

LITERARNE ZVRSTI PREDROMANTIKE:

- lirika (prevladuje)
- epika, pripovedništvo-roman (raziskovana stvar)
- drame

EPIKA - POEZIJA

Baladno pesništvo Nastajajo ljudske in umetne balade. Navezovanje na angleške balade: kratka ljudska pesem z dramatičnim dialogom. Uporablja lirske sestavine. Uporabljeni so izjemni mitični, zgodovinski, junaški in pravljичni dogodki. Prvi zbiralec: Tomas Percy. **J.G.Herder** je skrbel za popularizacijo ljudskega slovstva (filozof, pesnik...(Hasanaginica)).

G.A.Bürger - slava najboljšega baladopisca. Vplival je na slovensko romantiko. Delo Lenora (1774) opisuje, kako mrtvi ljubimec pride po ljubico in izžareva tragičnost ter neizmerno ljubezen. Lenora se ne pokori družbenim in verskim normam. Dogodke je postavil v tedanji čas.

LIRIKA - POEZIJA

- osebno izpovedna, čustvena, toda stvari so postale narejene, brezosebno moralizirane (to je dediščina razsvetljenstva). Pogosto se to sprevrž v patetiko (neresnična čustva). Druga polovica 18.st. je OBDOBJE NEMŠKE KLASIKE. Predstavnika sta **Goethe in Schiller** (Oda radosti). Izjema v tem času je ep Mesija (epika).

Goethejevo ustvarjanje je obsežno:

- ljubezenske pesnitve (Rimske elegije - nekaj samosvojega (splet z erotično poduhovljeno miselnostjo), Nova ljubezen, Novo življenje, Majska pesem)
- razmišljujoče, filozofske pesmi (Popotnikova nočna pesem, Ob Schillarjevi lobanji)
- idejno programske pesmi (carpe diem, Prometej)

Med leti 1786-88 se je ukvarjal z antiko (antični estetski ideal), 10 let je preživel z Schillerjem v Weimerju (iz tega obdobja je veliko njegovih pesmi). Na stara leta se je navduševal nad Perzijsko literaturo (Zahodno vzhodni divan).

EPIKA - PROZA

Roman, tradicija renesančnega romana. Vsi romani imajo zaporedna dejanja, dogaja se od začetka do konca. Predstavniki so **Casanova**. Značilna je kritika na krepostne romane. Primer: 120 dni Sodome ali šola razuzdanosti.

Sentimentalni roman, **S. Richardson**: Pamela ali poplačana krepost (tipičen primer sentimentalizma). Zgodba o neki ženski ki ne podleže, ampak vztraja in neki moši, ki jo hoče premagati.

Roman v pismih, značilen oblika za drugo polovico 18.st.; 1) **O.Goldsmith**: Wakefieldski župnik (v 1. osebi simpatično opisuje svoje delo vikarja v župniji). 2) **L.Sterne**: Sentimentalno popotovanje, Življenje in mnenje Thrista in Sanya.

Ekscentrična pripoved (na osnovno misel vezane svobodne asociacije), tej romani niso bili tako lepo sprejeti.

- **J.J.Rousseau**: Emil (pedagoški roman, ki govori načelo, da je vsak človek dober, le družba ga pokvari), Izpovedi (avtobiografski roma), Julija ali nova Heloiza (glavna oseba je ženska, roman v pismih, Julija živi z možem in pusti pri miru svojo ljubezen).

- **J.W.Goethe**: Trpljenje mladega Wertherja, Učna leta Wilhelma mojstra, Izbira sorodnosti, Popotna leta Wilhelma mojstra.

Trpljenje mladega Wertherja

Pisan je v obliki pisem, ki so bila namenjena Wilhelmu (1771-1774). Werther je bil ujet med ljubezen, vero in znanje. Werther odide na deželo iskat smisel v stiku z naravo. Spozna Lotte in tudi v naravi ne najde več umiritve. Samo zaradi svoje ljubezni je človek nenadomestljiv. Najvišja vrednota je ljubezen. Svojo rešitev najde v smrti. Werther je človek s predromantičnimi nazori. V življenju ne najde sreče. Išče jo v naravi, ljubezni in končno v smrti (Bog). Živel je med idealom in realnostjo, to pa je osnovna misel romantike. S tem delom postane Goethe slaven.

DRAMATIKA

-**G.E.Lessing**: Meščanske drame (meščanstvo je na pozitivni strani). Drame so ozko vezane na ženske osebe.

-**J.W.Goethe**: *zgodovinske drame (tudi Schiller)

*krajša dela

*različne drame - Faust je tragedija pisana v poeziji (1808-33), variacija Svetokriškega in

Strniše, motiv je, da dušo proda hudiču. Poznamo 2 dela Fausta:

I.) Pred Bogom ugotovi, da mu znanje nič ne koristi. Umakne se k magiji (-BOG), obrne se k

Mefistu. Naredita pogodbo, da mu da dušo, če mu pomaga zapeljati Margareto. Pomaga mu, a ko se mu Margareta prepusti, ji umre mati, Faust ji ubije brata, sama pa otroka. Zato ge v ječo. Ko jo hočeta rešiti iz ječe, noče iti, saj se jih boji.

II.) Mešata se realnost in fantastika, sedanost in preteklost. Faust se zave slabih stvari. Na stara leta je odrešen.

-**F.Schiller**: zgodovinske drame - Wallenstein (piše o pomembnih zgodovinskih osebnostih)